

Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi Değerlendirme Çalıştayı

İçindekiler

Önsöz	2
1. Kısaltmalar	3
2. Çalıştayı Düzenleyenler	3
2.1. Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği	3
2.2. Family for Every Child	3
3. Katkı Sağlayan Kuruluşlar	4
3.1. Kamu Kurum ve Kuruluşları	4
3.2. Sivil Toplum Örgütleri	4
4. Katkı Sağlayan Gönüllüler	5
5. Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi Değerlendirme Çalıştayı	5
5.1. Yöntem	5
5.2. Mevcut Durum	6
Tablo1: Koruma Altındaki Çocukların Son 5 Yıla Ait İstatistikleri	7
Tablo2: Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti Ödeme Rakamları	7
5.3. Sorunların Tespiti ve Öneriler	9
5.3.1. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'ndan Kaynaklı Sorunlar	9
5.3.2. Kamu ve Sivil Toplum İş birliği	10
5.3.3. Aile Yanında Destek Hizmetleri ve Denetim Süreci	10
6. Çalıştaydan Bana Kalan	13
EK 1: Rakamlarla Sorunlar ve Mevcut Durum	14

Önsöz

Ülkemizde çocuk koruma sistemi çok kapsamlı bir dönüşüm gerçekleştiriyor. Yuva ve yurtlar olarak bilinen kışla tipi bakım modelleri yerine biyolojik aileye dönüş, aile yanında destek, koruyucu ailelik, evlat edinme gibi aile temelli hizmet modelleri giderek başat hale gelirken, sevgi evi, çocuk yuvası, çocuk evi, çocuk destek merkezi gibi personel eliyle bakım sağlayan kuruluşlarda da hizmet verilmeye devam ediliyor.

Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği olarak yuvaların kapatıldığı, personel eliyle bakımın sonlandırıldığı, tüm çocukların sevgi dolu ailelerde hayata hazırlandığı bir dünyayı hayal ediyoruz. İşte tam da bu çerçevede, ulusal ve uluslararası birçok kurum ve kuruluşla iş birliği içinde çalışmalar ger-

çekleştiriyoruz. Giderek güçlenen yapımızla, uluslararası alandan ulusal alana çocukları ailede destekleyen yenilikçi modellerin aktarılması için çalışıyoruz. Bu çerçevede, Family for Every Child Ağı'nın mali desteği, Etkileşim İletişim Ajansı'nın iletişim desteğiyle birlikte ülkemiz kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte gerçekleştirdiği ve sivil toplum eliyle ilk defa çocuk koruma sisteminde yürütülen en büyük ve kapsamlı proje olan Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi'nin ele alındığı çalıştayın çocuk koruma sistemine önemli bir perspektif kazandıracağına inanıyoruz.

Sivil sektörün sosyal politikayı belirlediği bir çağda, ülkemizde sivil toplumun yeri hala istenen nitelikte olmasa da, önemli bir dönüşüm geçiriyor. Bu noktada, örgütlenmenin zor olageldiği bu coğrafyada örgütlü mücadeleleriyle alanımıza katkı sağlayan ve çalıştayda değerli görüşlerini sunan tüm sivil toplum katılımcılarına katkıları için teşekkürü bir borç bilirim. Ülkemizin içinden geçtiği zor dönemde kamu kurumlarından katkı sağlayan çok değerli bürokratlara da değerli bilgileri için ayrıca teşekkür ederim.

Bu ve benzeri çalıştaylar ve açık diyalog kanalları ile çocuklar için özlenen, arzulanan, ayrımcılığın olmadığı, mutlu bir Türkiye'yi hep beraber inşa edeceğimize yürekten inanıyorum.

Saygılarımla,

Bayram TUNÇBİLEK
Yönetim Kurulu Başkanı

1. Kısaltmalar

- **ASPB**: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- **ÇHGM**: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- **SED**: Sosyal Ekonomik Destek
- **BMÇHS**: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
- **STÖ**: Sivil Toplum Örgütü
- **5395**: Çocuk Koruma kanunu
- **2828**: Sosyal Hizmetler Kanunu

2. Çalışmayı Düzenleyenler

2.1. Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği

Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği (Hayat Sende), 2007 yılında devlet koruması altında yetişen bir grup idealist genç tarafından kurulmuş olup devlet korumasında yetişen çocuk ve gençlerin temel yaşam becerilerini kazanmış şekilde, ayrımcılığa uğramadan hayata atılması vizyonu ile çalışmalar gerçekleştirmektedir. Hayat Sende, Sabancı Vakfı tarafından 2012 ve 2014 yıllarında Fark Yaratan seçilmiş, Bilgi Genç Sosyal Girişimci Ödülü'nü almış, dünyanın en büyük sosyal girişimcilik ağı Ashoka Vakfı tarafından 2015 yılında desteklenmeye değer bulunmuş, Ulusal Gençlik Parlamentosu tarafından 2014 yılında Yılın Sivil Toplum Örgütü seçilmiş, Asia21 Girişimi tarafından 2016 yılında Asya'nın en etkili 24 örgütünden biri olarak desteklenmeye değer bulunmuştur.

2.1.1 Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği

Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği (Hayat Sende), 2007 yılında devlet koruması altında yetişen bir grup idealist genç tarafından kurulmuş olup devlet korumasında yetişen çocuk ve gençlerin temel yaşam becerilerini kazanmış şekilde, ayrımcılığa uğramadan hayata atılması vizyonu ile çalışmalar gerçekleştirmektedir. Hayat Sende, Sabancı Vakfı tarafından 2012 ve 2014 yıllarında Fark Yaratan seçilmiş, Bilgi Genç Sosyal Girişimci Ödülü'nü almış, dünyanın en büyük sosyal girişimcilik ağı Ashoka Vakfı tarafından 2015 yılında desteklenmeye değer bulunmuş, Ulusal Gençlik Parlamentosu tarafından 2014 yılında Yılın Sivil Toplum Örgütü seçilmiş, Asia21 Girişimi tarafından 2016 yılında Asya'nın en etkili 24 örgütünden biri olarak desteklenmeye değer bulunmuştur.

Hayat Sende, koruma altındaki çocukların hayatlarına yenilikçi çözümler getirmek vizyonu ile birçok ulusal ve uluslararası platformların içinde yer almaktadır.

Hayat Sende'nin içinde bulunduğu ulusal ağlar aşağıdaki gibidir.

- Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı
- Çocuk ve Haklarını Koruma Platformu
- Denge ve Denetleme Ağı
- Türkiye küçük Millet Meclisi
- Ulusal Gençlik Parlamentosu
- Ulusal Gönüllülük Komitesi
- Uçan Süpürge Çocuk Gelinler Platformu
- Şebeke: Gençliğin Katılımı Projesi
- Sosyal Girişimci Genç Liderler Akademisi

Hayat Sende'nin içinde bulunduğu uluslararası ağlar aşağıdaki gibidir.

- Family for Every Child
- Ashoka Vakfı Sosyal Girişimciler Ağı
- UNICEF Çocuğa Karşı Şiddetin Önlenmesi Ortaklık Ağı

2.2. Family for Every Child

Family
for every child

Family for Every Child Ağı, her çocuğun sevgi dolu, güvenli bir ailede büyümesi gerektiği vizyonunu benimsemiş, dünyanın 26 ülkesinden 27 üyesi bulunan, üyeleri tarafından yönetilen bir sivil toplum örgütüdür.

Koruma altında yetişen çocuk ve gençlere yönelik kültürel olarak duyarlı sosyal politikaların geliştirmesi gerektiğini savunan Family for Every Child Ağı'nın üyelerinin birçoğu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bulunmaktadır.

Family for Every Child üyelerinin her birinin sokak çocukları, çocuk askerler, AIDS'li çocuklar, çocuk yaşta evlendirilenler, ailesinden çeşitli nedenlerle ayrı bırakılanlar ve kurum bakımında yaşayan çocuklarla çalışmak gibi farklı uzmanlık alanları olsa da, ortak olarak benimsedikleri misyonları her çocuğun aile ortamında hayata hazırlanmasını sağlayan politikaların geliştirilmesi gerekliliğidir.

Family for Every Child Ağı'nın Türkiye temsilcisi olarak çalışmalar gerçekleştiren Hayat Sende, farklı ülkelerle iş birliği içerisinde birçok proje gerçekleştirmiştir.

3. Katkı Sağlayan Kuruluşlar

3.1. Kamu Kurum ve Kuruluşları

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- Gençlik ve Spor Bakanlığı

3.2. Sivil Toplum Örgütleri

- Amasya Yetiştirme Yurdundan Ayrılanlar Derneği
- Bizim Çocuklar Gençlik Akademisi Derneği
- Çocuk Hakları Derneği
- Çocuk İstismarını Önleme ve İzleme Derneği
- Denizli Koruyucu Aile Derneği
- Gaziantep Koruyucu Aile Tanıtım Derneği
- Gaziantep Yetiştirme Yurdundan Ayrılanlar Derneği
- Genç Dönüşüm Derneği
- İstanbul Koruyucu Aile Derneği
- Karaman Yeşeren Umudlar ve Refah Toplumu Derneği
- Konya Yetiştirme Yurdundan Ayrılanlar Derneği
- Korunmaya Muhtaç Çocuklar Vakfı
- Koruyucu Aile, Evlat Edinme Derneği
- Malatya Yetiştirme Yurdundan Ayrılanlar Yardımlaşma Derneği

- Niğde Yetiştirme Yurdundan Ayrılanlar Derneği
- Özgürlüğünden Yoksun Gençlerle Dayanışma Derneği
- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
- Yozgat Yetiştirme Yurdundan Ayrılanlar Derneği
- Yurt-SEN

4. Katkı Sağlayan Gönüllüler

- Kevser OCAK – Çalıştay Koordinatörü
- Pembe EROĞLU – Çalıştay Koordinatör Yardımcısı
- Ayşe TEK – Moderatör
- Azime AKKAYA – Raportör
- Uğur ÖZDAĞ – Raportör
- Yasin ÇETİN – Raportör
- Esra SAYGILI – Raportör
- Barış GÜLCAN – İletişim Sorumlusu
- Mustafa DİKYAR – İletişim Sorumlusu

5. Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi Değerlendirme Çalıştayı

5.1. Yöntem

Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi Değerlendirme Çalıştayı, Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği'nin 2016-2018 Stratejik Planı'nda belirtilen "Çarpan Etkisi Yüksek Çalıştaylar Vasıtasıyla Devlet Korumasında Kalan Çocuk ve Gençlerin Sorunları Hakkında Farkındalık Oluşturmak" amacı doğrultusunda hazırlanmış ve 2016 yılı Çalışma Programı dahilinde Ekim ayında yapılması planlanmıştır. Çalıştay için Family for Every Child Ağı'ndan finansal destek sağlanmıştır.

Çalıştaya katılımın en üst seviyede olması için Google Docs üzerinden başvuru formu açılmış, internet sitesine çalıştayla ilgili bilgilendirici materyaller eklenmiş ve basın bültenleri hazırlanmıştır. Aynı zamanda davetiye bastırılarak ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmiş ve sosyal medya üzerinden düzenli olarak çağrıda bulunulmuştur.

Çalıştaya ülke çapından katılımın daha fazla olması ve hiyerarşinin olmadığı bir ortamda herkesin fikirlerini özgürce dile getirebilmesi için çalıştay cumartesi günü düzenlenmiştir. Katılımcıların sivil ve rahat kıyafetler giymesi konusunda da yönlendirme yapılmıştır. Ayrıca, çalıştay mekanı olarak otel vb. yerine, Ankara-Bahçelievler’de yemyeşil bir alanda hizmet veren Atlı Spor Kulübü seçilmiştir.

Çalıştayı, klasik bir sempozyum ya da panel şeklinde değil; tüm katılımcıların fikirlerini özgürce ifade edebileceği, katılımıcılığın, paylaşımın, sinerjinin ve ağ ilişkilerinin ön planda tutulduğu bir biçimde yapılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, ilk önce katılımcıların kendilerini tanıtmaları istenmiştir. Bunun ardından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Aile Yanında Destek Hizmetleri Daire Başkanı Engin ASLAN sunumunu gerçekleştirmiştir. Sunum sonrası katılımcılara üçer adet kart dağıtılmış; aileye dönüş ve aile yanında destek projelerinin uygulanmasında karşılaşılan en önemli üç sorunu yazmaları istenmiştir. Daha sonra bu sorunlar katılımcıların katkısıyla gruplandırılmıştır. Gruplandırma sonucunda ortaya çıkan 4 ana sorunun yazıldığı fon kartonları oluşturulmuş ve katılımcılardan her soruna karşılık yedi kişi gelecek şekilde kendi isimlerini yazmaları istenmiştir. Bu adım tamamlandıktan sonra sorunların ve çözümlerin tartışılmasına geçilmiş ve gruplara sorunları ve önerileri tartışmaları için bir saat onbeş'er dakika süre verilmiştir. Daha sonra her grup onar dakika boyunca sorunlara getirdikleri çözüm önerilerini sunmuş ve diğer katılımcıların katkıları dinlenmiştir. Son bölümde, dilek ve temenniler dile getirilmiş ve “Çalıştaydan Bana Kalan...” cümlesinin tüm katılımcılar tarafından tamamlanması istenmiştir. Çalıştay sırasında düzenli olarak kahve molaları verilmiş ve yemek arasında katılımcıların kaynaşması için çalışmalar yapılmıştır.

5.2. Mevcut Durum

Dünyada korunma ihtiyacı olan çocuk ve gençlere ilişkin olarak aile temelli hizmet modelleri 1950’lerden beri hızla yaygınlaştırılmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde her çocuğun aile yanında büyümesinin hak olarak tanımlanmasına rağmen, gelişmekte olan ve az gelişmiş birçok ülkede hala kurum bakımı hizmet modeli yaygın bir şekilde bulunmaktadır.

Korunma gereksinimi olan çocuklara yönelik kapsamlı bir mevzuat oluşturulan ülkemizde, farklı bakım modelleri ve destek hizmetleri ile çocukların refahı arttırılmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamdaki çalışmalardan biri olan Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti, Aile Yanında Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı, Ailesi Yanında Bakım Hizmetleri Birimi tarafından Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik ve Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetine İlişkin Genelge çerçevesinde yürütülmektedir.

Söz konusu Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmet’i yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını en düşük seviyede dahi sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere çocuklarının yanlarında bakımına imkan

sağlanması amacıyla kaynakların yeterliliği ölçüsünde yapılan ekonomik destek hizmeti ile ailelere verilecek psiko-sosyal destek hizmeti olan sosyal hizmet desteğini kapsamaktadır.

Ekonomik nedenlerle kurum bakımına alınan çocukların ailesi veya yakınları yanında ekonomik destek sağlanarak bakılması ve kurumca periyodik olarak izlenmesi amacıyla "Aileye Dönüş" uygulaması başlatılmıştır. Böylece çocukların maliyeti yüksek kurum bakımının olumsuzluklarından uzak kalması ve aile sevgisi içinde maliyet etkin bir modelde ailesi yanında hayata hazırlanması sağlanmaktadır.

Konu	2011	Ağustos 2016
Koruma Altına Alınmadan Aileye Destek Verilen	34.982	77.220
Korunma Kararı Olup Ailesi Yanında Desteklenen	5.361	1.187
Kurumdan Aile Yanına Döndürülen (2005+)	8.099	11.159
Kurumdan Ayrıldıktan Sonra Desteklenen	131	413
Evlat Edindirilen Toplam	11.444	14.883
Yıl İçinde Aile Yanına Yerleştirilen	173	560
Koruyucu Aile Yanında Olan Bakımı Sağlanan Toplam	1.282	4.858
Koruyucu Aile Sayısı	1.190	3.993

Tablo 1: Koruma Altındaki Çocukların Son 5 Yıla Ait İstatistikleri

Destek Grupları	Oranlar (%)	Sosyal Yardım Tutarı (TL)
Okul Öncesi Çocuk	50	442,92
İlköğretime Devam Eden Çocuk	75	664,47
Orta Öğretime Devam Eden Çocuk	80	708,77
Orta Öğretim Düzeyinde Olup Okula Devam Etmeyen Çocuk	50	442,92
Yüksek Öğretime Devam Eden Çocuk	90	797,36
Yetişkinler	40	354,40
Ortalama	-	653,40
Evlenme Yardımı Alan	150	1,328,94

Tablo 2: Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti Ödeme Rakamları

Hakkında koruma kararı olup ailesi yanında desteklenen çocuk sayısı 2011 yılında 5 bin 361 iken Ağustos 2016 verilerinde bu sayı bin 187'dir. Ekonomik nedenli sorun yaşayan çocukların kurum bakımına alınmaması nedeniyle koruma kararlı çocuk sayısında hızlı bir düşüş gözlenmektedir.

ASPB tarafından gerçekleştirilen yardımların en önemli amacı, kurumun öncelikli hedef grubu olan korunma ihtiyacı olan çocuğun kurum bakımına alınmasına esas oluşturacak nedenin ekonomik yoksunluk olması halinde, bu çocuklara kurum bakımı yerine ekonomik yardım ve diğer destekleyici sosyal hizmet uygulamalarıyla ailenin parçalanmadan bir arada yaşamasına fırsat sağlamaktır.

Öte yandan, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda aile bütünlüğünün bozulmamasına yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir. Bunlardan;

- Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunların çözümünde yol göstermeye,
- Eğitim tedbiri; çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına, iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edindirme kursuna gitmesine, meslek sahibi bir ustanın yanına, kamuya ya da özel sektöre ait iş yerlerine yerleştirilmesine,
- Bakım tedbiri; çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu gibi kurumlara yerleştirilmesine ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılmasına,
- Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,
- Barınma tedbiri, barınma imkanı olmayan çocuklu kimselere veya hayati tehlikesi olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya,

yönelik tedbirlerdir.

Söz konusu hizmet modelleri ülkemizde uzun zamandır uygulanmasına rağmen, bu modellerin etki analizi kapsamlıca yapılmamıştır. Ayrıca, modellere ilişkin toplumda ve medyada yeterli farkındalık bulunmamaktadır. Sivil toplum eliyle söz konusu modelin değerlendirildiği herhangi bir çalışma da bugüne kadar gerçekleştirilmemiştir.

Bu çerçevede, söz konusu hizmet modelinin kapsamlıca değerlendirmesinin yapılması amacıyla kamu ve sivil toplum örgütlerinin birlikte çalışarak bu modellerin detaylı bir şekilde ele alınması, söz konusu modellerin sivil toplum kuruluşlarınca doğru olarak anlaşılabilmesi, modellerin uygulanmasından kaynaklı olarak sorun yaşayan bireylerin sorunlarının bir politika belgesi dahilinde ilgili mercilere sunulabilmesini teminen 'Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi Değerlendirme Çalıştayı' düzenlenmiştir.

5.3. Sorunların Tespiti ve Öneriler

5.3.1. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu'ndan Kaynaklı Sorunlar

Sorun 1: Çocuk hakkında herhangi bir karar alınırken çocuğun katılım hakkı önemslenmemektedir.

Çözüm 1: 5395 sayılı Kanun oluşturulurken BMÇHS'den yararlanılmıştır. Söz konusu sözleşmede çocuğun katılım hakkı dört önemli haktan birisi olarak görülmektedir. 5395 sayılı Kanun'da tedbir kararları uygulanırken çocuğun katılım hakkının göz önünde bulundurulmasının uygun olacağı ifade edilmektedir.

Sorun 2: Kurumlar aile yanına döndürmede STÖ'lerin deneyimine güvenememektedir.

Çözüm 2: STÖ'ler tarafından alanında uzmanlaşan örgütlerle iş birliği içinde çalışılmasının önemi vurgulanmış, karar alma sürecine katılımın artırılması ile deneyim sorununun büyük oranda ortadan kalkacağı dile getirilmiştir.

Sorun 3: Çocuğun uzman tarafından görüşünün alındığı ortamın çocuğun kendini doğru ifade edebileceği düzeyde olmaması ya da görüş odalarının eksik olması önemli bir sorun olarak göze çarpmaktadır.

Çözüm 3: Çocuklarla yapılan görüşmelerde ortam çocuğa uygun tasarlanmalı, çocuğun görüşünü doğru şekilde ifade etmesi sağlanmalıdır.

Sorun 4: Çocuk hakkında verilen tedbirin ilgili kurumlarca yerine getirilmediği sıklıkla görülmektedir.

Çözüm 4: 5395 sayılı Kanun'da birçok tedbir kararı bulunmaktadır. Çocuk hakkında verilen tedbir karar(lar)ının bakanlıkta tek bir birimde toplanıp ilgili birim/kurumlara dağıtılması gereksiz ve yanlış iş yükünü önleyecek, birim/kurumların daha sağlıklı karar verebilmesine ve işlerin daha hızlı ilerlemesine olanak sağlayacaktır.

Sorun 5: Çocuğun biyolojik aileye geri döndürülmesinden sonra koruma kararının kaldırılması çocukların hak kayıplarına neden olmaktadır.

Çözüm 5: 5395 Sayılı Kanun uyarınca alınmış olan bakım tedbiri çocuğun biyolojik aileye verilmesi halinde kalkmaktadır. Onun yerine sağlık, danışmanlık, eğitim tedbirlerinin uygulanması ve devamlılığı sağlanabilmektedir. Biyolojik ailede bakım tedbiri hariç diğer tedbirler devam edebilmektedir. Fakat uygulamaya bakıldığında örnek olarak engelli bir çocuğu değerlendirebiliriz. Çocuk aileye döndürüldükten sonra öncelikli olarak bütün tedbirlerin iptal edildiği görülmektedir. Bu ve benzeri çocuklara verilecek desteklerde sağlık tedbiri gibi gerekli tedbirlerin eklenmesi uygun olacaktır.

Sorun 6: Biyolojik aileye döndürülen çocuğun nakdi yardımı kesilmektedir.

Çözüm 6: 5395 sayılı Kanun'a göre ailenin ekonomik durumunun düzelmesi halinde koruma kararı kaldırılmaktadır. Söz konusu yardımların kaldırılmasında ailelerin durumlarının ve çocuğun duygu durumu ve esenliğinin daha dikkatli incelenmesi yerinde olacaktır.

Sorun 7: 5395 sayılı Kanun'a göre aileye döndürülen çocuklarla alakalı hatalı işlemler yapıldığına rastlanmaktadır.

Çözüm 7: 5395 sayılı Kanun'da öngörülen tedbirlere rağmen çocukların aileye dönüşünde sorunlar varsa ve ciddi bir hata işlenmişse yeniden koruma kararı alınması gerekmektedir. Hatalı işlemlerin en aza indirgenmesi için meslek elemanlarının denetlenmesi, yanlış bir karar verildiyse bu kararın düzeltilmesi için hızlı bir şekilde hareket edilmesi gereklidir.

Sorun 8: 18 yaşını doldurup kurumdan ayrılan gençlere ilişkin psiko-sosyal hizmetler ve rehberlik hizmetleri ile takip ve denetim mekanizmaları yetersizdir.

Çözüm 8: 5395 sayılı Kanun ile çocukların hakları 18 yaşına kadar sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla korunma hakları da bu yaş ile sınırlıdır. Çocuğun kurum bakımından çıkıp işe yerleşinceye kadar geçen süre (bu süre 3 yılı bulmaktadır) zarfında çocuğun nerede yaşayacağı ve çalışacağı konusunda aktif bir planlama yoktur. 18 yaşına kadar korunup

bakılan çocuğun işe girinceye kadar bakılıp gözetilmesi uygun olacağından yasaya söz konusu hükümle ilgili bir madde eklenmesi ya da yaş sınırının 21'e çıkarılması uygun olacaktır.

Sorun 9: Koruma altındaki çocuk ve gençler için kayyum atamalarında sıkıntılar bulunmaktadır.

Çözüm 9: Gerek kurum gerekse koruyucu ailedeki çocukların biyolojik aileleri çocuğun yararına alınabilecek bir kararda çatışma yaşanmasına sebep olabilmektedir. Bu noktada çocuğun yararına olacak konularda kayyum atanabilir. Kayyum atama sistemi İsviçre Medeni Kanunu'ndan Türkiye'ye uyarlanmıştır. Bununla birlikte, Türkiye'de kayyum atama sistemi çok farklı yürütülmekte; çocuğa atanan kayyum, çocuğun yüzünü bile görmemekte ve/veya mesleği ile alakalı olmayan bir bölümden kayyum ataması yapılabilmektedir. Çocuk hakkında ataması yapılacak kayyumların İsviçre'deki Kayyum Kurumu gibi kurum kurularak atamasının yapılması ve atanan kayyumların alanında yetkin olmasının sağlanması gerekmektedir. Koruma altındaki çocuk ve gençlere atanacak kayyumların Sosyal Hizmet, Psikoloji ve Hukuk alanında en az lisans düzeyinde eğitim almış olmasının yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

Sorun 10: Koruma altına alınan çocuk ve gençlerin bir kısmı uzman değerlendirmesine ilişkin iş süreçlerindeki belirsizlik ve uzmanların iş yükü ağırlığı gibi nedenlerden dolayı haklarına erişimde sıkıntılar yaşamaktadır.

Çözüm 10: Kurum bakımına alınmış çocukların kendilerine tanınan sosyal ve ekonomik haklardan yararlanabilmeleri için mevcut yasa ve yönetmelikteki hakların kurum çalışanınca gereği gibi değerlendirilmemesi sonucu oluşan telafisi imkansız durumlarda (işe alınmama, eğitimden yoksun bırakılması, vb. gibi) bu yoksunluğun giderilmesi için yasa ve yönetmelikte değişiklik yapılması gerekir.

Sorun 11: Biyolojik aileye döndürülen çocuğun denetimi konusunda eksiklikler bulunmaktadır.

Çözüm 11: 5395 sayılı Kanun'a göre bakım tedbiri kaldırılmadan önce ailenin çocuğu izinli olarak alması; bu süreçte ailenin ve çocuğun görüşü alınarak ciddi bir denetimden geçilmesi (her türlü psikolojik, sağlık, ekonomik destek vb.) ve sonrasında tedbirin kaldırılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Böylece çocuğun birden fazla istismara maruz kalmasının ve duygusal travma yaşamasının önüne geçilmesi sağlanmış olacaktır.

5.3.2. Kamu ve Sivil Toplum İş Birliği

Sorun 12: ASPB'nin sivil toplum örgütlerine bakışı güvensizdir. Ayrıca, sivil toplumun örgütlenmesinin önündeki engeller sivil toplum örgütlerini sınırlamakta ve kapasite geliştirmelerine engel olmaktadır. Öte yandan, sivil toplum örgütlerinin gerçekleştirdiği çalışma sonuçlarının ASPB tarafından yeterince dikkate alınmadığı ve uygulamaya yansıtılmadığı görülmektedir.

Çözüm 12: Kamunun sınırlılıklarını aşamaması, bağımsız bakış açısının gerekliliği, sorunun asıl sahipleri tarafından sahiplenilmesinin getireceği geçerli ve etkili çözümlerin olması nedeniyle sivil toplumun desteklenmesi ve güçlendirilmesi, ASPB'nin sivil toplum örgütlerini kapsayıcı politikalar gerçekleştirmesi ve güven ilişkilerinin tesisinde öncü olmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, ASPB'nin hedef kitesine yönelik çalışmalar gerçekleştiren sivil toplum örgütleri ile ilgili olarak bir koordinasyon merkezi kurulmasının uygun olacağı belirtilmiştir. Öte yandan, alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin de federasyon/konfederasyon gibi daha üst ölçekli birimler kurmalarının yerinde olacağı; bu sayede daha etkili bir lobi/savunuculuk gücüne erişilebileceği ifade edilmiştir.

5.3.3. Aile Yanında Destek Hizmetleri ve Denetim Süreci

Sorun 13: Aile yanında destek modelinden yararlanan aileler ve çocuklara ilişkin görüşme takip sürelerinin sık olmaması ve ailenin SED hizmetini kaybetme korkusuyla bilgi saklamasından kaynaklı sorunlar yaşanmaktadır.

Çözüm 13: SED kapsamında desteklenen aileler detaylı incelemelerden geçirilmeli, gerekirse yanlış beyanların önüne geçilmesi adına güvenlik güçleri ile iş birliği içinde incelemeler gerçekleştirilmelidir. Aileye döndürülen çocuğun memnuniyet ölçümünü objektif ve düzenli bir biçimde sağlayabilecek mekanizmalar oluşturulmalıdır. Aileye dönüş sonrası süreli olarak yapılan denetimlerin yanında aile içi ilişkilerde anlaşmazlık ve uyum sorunları yaşayan ailelerin psiko-

sosyal hizmet ve rehberlik hizmeti alabilmeleri amacıyla İl Müdürlükleri bünyesine hizmet verecek ayrı bir mekanizma oluşturulmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Öte yandan, bu hizmetin ailenin kendi sosyal ve ekonomik şartlarını iyileştirmesi için sağlanan bir destek olmadığı konusunda aileler bilinçlendirilmelidir. SED hizmetinin geçici olarak verilmesi ve sınırlandırılması da bir seçenek olarak düşünülmeli ve bu husus mevzuatta gerekirse yer almalıdır.

Sorun 14: Çocuğun kurum bakımında kaldığı yer ile ailenin ikamet ettiği yer arasındaki kültürel ve ekonomik farklılıkların göz ardı edilmesi çocuklarda uyum sorunları ve aile içi çatışmalara neden olabilmektedir.

Çözüm 14: Söz konusu sorunun bertarafı amacıyla uzmanlar tarafından uyum süreçleriyle ilgili çocuk ve ailenin bilgilendirilmesi ve eğitici materyaller oluşturulmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, çocuğun ailesinin ekonomik, kültürel ve sosyolojik olarak yakınlığı bulunan bölge ve şehirlerdeki kurumlara yerleştirilmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir.

Sorun 15: Aileye dönüş kapsamında çocukların yararı için aileye verilen SED hizmetinin aileler tarafından geçim kaynağı olarak görüldüğüne ilişkin çok yoğun bildirimler alınmaktadır.

Çözüm 15: SED hizmeti hakkında SED'den yararlanan çocuklara ailelerine ödenen paranın çocuklar için ödendiği konusunda bilgilendirme yapılmalı, amaca uygun kullanılmadığı tespit edilen SED hizmeti sonlandırılmalıdır.

Sorun 16: Biyolojik aileye dönüşten sonra yeterli denetim yapılamamaktadır. Aileye dönüşte akraba yanına verilen çocukların denetim mekanizmalarında da sorunlar gözlenmektedir. Ayrıca, istismar mağduru çocukların durumlarına yeterince dikkat edilmediği bildirimleri alınmaktadır.

Çözüm 16: Bu eksikliğin giderilmesi adına uzmanlaşmış eleman yetersizliği giderilmelidir. Çoğalan alanlar ile birlikte kadrolu, yeterlilik sahibi elemanların aynı düzeyde artış göstermesi gerekmektedir. Yapılacak denetimlerin de kurum içi denetim mekanizması ile değil iller arası çapraz denetim mekanizmasıyla işlemesi sağlanmalıdır. Aynı kurum hem karar verici hem de denetleyici olmamalı, denetleme personelleri de denetlenmelidir.

Öte yandan, meslek elemanının denetleyeceği çocuk sayısının azaltılması, uzman kişi ile çocuğun cinsiyetinin uygun olması, uzmanın denetim yapacağı esnada yanında kolluk kuvvetlerinin bulunmasının uygun olacağı belirtilmiştir.

Aileye dönüşlerde akraba yanına verilen çocukların da denetimi iyileştirilmelidir. İstismar mağduru çocukların durumu farklı değerlendirilmeli ve daha detaylı incelenmelidir.

Sorun 17: Anne ve babanın ikinci evliliklerinde çocuklara yönelik sıkıntılı yaklaşımlar oluşabilmektedir.

Çözüm 17: Biyolojik olmayan anne ve babanın çocuğa karşı tutumu değerlendirilmeli, kişiler kapsamlı profesyonel testlerden geçirilmeli ve ailelere yönelik bilgilendirme yapılmalıdır.

Sorun 18: Çocuk aile yanına döndürülmeden çocuğun fikirlerinin sorulmadığı ve katılım hakkının ihlal edildiği görülmektedir.

Çözüm 18: Çocuğa aileye dönüşü ve koruma altındaki yaşamının geri kalanı hakkında kapsamlı bilgilendirme yapılması ve seçme fırsatı verilmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir.

Sorun 19: Evlenme yardımı koruma altındaki çocukları erken evliliğe teşvik etmekte, bu bireyler hayata tam alışmadan evliliğin içine girebilmektedir.

Çözüm 19: Evlenme yardımı üst yaş sınırı ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin bir kereye mahsus olmak üzere yapılmalı, yardımın içeriği hakkında koruma altındaki çocuklar bilinçlendirilmelidir.

Sorun 20: Biyolojik ailenin çocukların bakımını sağlayamayacağı halde, çocuğun koruyucu aile sistemi yanında

olmaması ve çocuk yuvalarında büyütülmesinde ısrarcı olduğu görülmektedir.

Çözüm 20: Koruma altında alınan çocukların biyolojik aileleri, çocukların bakımını üstlenemeyecek olmalarına rağmen çocukların koruyucu aileye yerleştirilmesine karşı çıkabilmektedir. Bu durum, koruyucu aile - kurum yetkilileri - biyolojik aile arasında istenmeyen sorunlara yol açabilmektedir. Çocuğun koruma altına alınmasından itibaren çocuk evi, sevgi evi, koruyucu aile gibi bakım modellerinden hangisinde hayata hazırlanacağına ilişkin kurumun yetkili olması ve bu konuda biyolojik ailelere gerekli bilgilendirmenin yapılması gerekmektedir.

Sorun 21: Koruyucu aileden biyolojik aileye dönüşler konusunda toplumdaki kafa karışıklığı koruyucu aileliğin yaygınlaştırılmasının önündeki ana engeldir.

Çözüm 21: Çocuk koruma sisteminin özü, dünyada olduğu gibi ülkemizde de çocuğun önce biyolojik ailesinde, bunun mümkün olmaması halinde ise koruyucu aile ve evlat edinme modelinde, en son ise çocuk evi veya sevgi evi modelinde hayata hazırlanmasıdır. Ülkemizde de bu modelin uygulanmasında azami dikkat gösterilmektedir. Bununla birlikte, koruyucu aileden biyolojik aileye dönüşle ilgili olarak toplumda çok yoğun bir kafa karışıklığı yaşanmakta, koruyucu aile modelinde yetişen çocukların çok büyük bir oranının biyolojik aileye döndürüldüğü düşünülmektedir. Halbuki, bu oran oldukça düşüktür. ASPB'nin bu oranlara ilişkin istatistik yayınlanmasının oldukça önemli olduğu, bahse konu olan duruma ilişkin ASPB'nin bilgi paylaşımının hatalı bilgiyle mücadelede alanda çalışan gönüllüler ile STÖ'lerin çabalarını güçlendirecektir.

Sorun 22: Biyolojik aileye dönüşte çocukların kaygıları konusunda kurum yetkililerinin yeterince dikkatli davranmadığı, çocukları hızlı bir şekilde ailelerine döndürmeye çalıştıkları görülmektedir.

Çözüm 22: Çocukların aileye dönüşünde çocuk ve aileye kapsamlı bilgilendirmeler yapılmalı, çocukların katılım haklarına dikkat edilmeli ve çocukların kaygılarının üstesinden gelinmesi hususunda gerekli uzman desteği sağlanmalıdır. Gerekirse söz konusu hususların çocuğun ast-üst ilişkisi kurmadığı bir psikolog eşliğinde hastanelerden hizmet alabildiği bir yapıda sağlanması uygun olacaktır.

Sorun 23: Biyolojik aileye döndürülen çocukların lehine takip hizmetlerinin yeterince yapılmadığı görülmektedir.

Çözüm 23: Biyolojik aileye dönüşte çocuklara ilişkin yeterli takip yapılması için çocuklara hakları, karşılaşılabilecekleri sorunlar, bu sorunlara ilişkin müracaat mekanizmaları hakkında kapsamlı bilgilendirmeler yapılmalı ve eğitici el kitapçıkları verilmelidir. Ayrıca, biyolojik aileye dönen çocukların takip mekanizmaları için gerekli teknik altyapılar ve mevzuata yönelik düzenlemeler yapılmalı, kurumun iş süreçleri içinde bu mekanizmalar net olarak tanımlanmalıdır. Kurumun sorunlu çocuk veya genci kurumdan göndermek için ailesini tam araştırmadan aile yanına verdiği ilişkin gözlemler bulunmaktadır. Bu algıyla mücadele edilmeli ve çocuklara ilişkin rehberlik ve psiko-sosyal hizmetlerin objektif bir şekilde sağlanması gerekmektedir. Biyolojik aileye dönüşü sağlanan çocukların dönüşten önce aile ile yeniden uyum çalışmaları yapılmadan çocuğun teslim edilmemesi de bu hususta öne çıkan önemli bir faktör olarak göze çarpmaktadır. Bunun yanı sıra, aile olma becerisini kaybetmiş olan ya da bu beceriye sahip olmayan ebeveynlerle çocukların bir araya getirilmesi sürecinde aileye destek verilmesi için de mekanizmaların oluşturulması ve iş süreçlerine eklenmesi gerekmektedir. Çocuk ve ailelerin sorunlarının çözümü ile danışmanlık alabilecekleri birimlerin oluşturulması bu sorunların çözümü için elzemdir.

6. Çalıştayıdan Bana Kalan

- Farkındalık
- İyi insanlardan oluşan çok değerli bir ağ
- Türkiye'nin farklı illerinden iş birliği yapılabilecek kurumlar
- Toplumsal pozitif dönüşüm
- Birlikte güzel işler başarabileceğimize olan inancımın artması
- Çocukların sesi olabilmek
- Alanımızda sivil toplumun sesinin giderek daha gür çıktığını görmek
- Aile odaklı hizmetlerin giderek arttığını gözlemlemek

EK 1: Rakamlarla Sorunlar ve Mevcut Durum

77.220

**Korunma Altına Alınmadan
Aile Yanında Destek
Verilen Çocuk ve Genç
Sayısı**

www.hayatsende.org

1.827

**Korunma Kararlı Olup
Ailesi Yanında Desteklenen
Çocuk ve Genç Sayısı**

www.hayatsende.org

11.159

**Kuruluştan Aile Yanına
Döndürülen Çocuk ve Genç
Sayısı (2005+)**

www.hayatsende.org

413

**Kuruluştan Ayrıldıktan
Sonra Desteklenen Kişi
Sayısı**

www.hayatsende.org

14.883

**Evlat Edindirilen Çocuk ve
Genç Sayısı**

www.hayatsende.org

560

**Yıl İçinde Koruyucu Aile
Yanına Yerleştirilen Çocuk
ve Genç Sayısı**

www.hayatsende.org

4.858

**Koruyucu Aile Yanında
Bakımı Sağlanan Çocuk ve
Genç Sayısı**

www.hayatsende.org

3.993

Koruyucu Aile Sayısı

www.hayatsende.org

Bağışlarınız koruma altında yaşayan çocukların hayatına ışık olsun.

Banka hesap numaralarımız

Vakıfbank Hesap Numaramız
Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği Ekonomi Bakanlığı Şubesi
TR21 0001 5001 5800 7300 1245 04

Hayat Sende

www.facebook.com/hayatsendederneđi/

twitter.com/hayat_sende

[@hayat_sende_derneđi](https://www.instagram.com/hayat_sende_derneđi)

**Siz de Hayat Sende'ye Dúzenli
Bağışçı Olun,
Koruma Altındaki Çocuklara
Umut Olun!**

www.hayatsende.org